

KÖZOKTATÁS

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR PEDAGÓGUSSZÖVETSÉG LAPJA

X. ÉVFOLYAM, 2-3. SZÁM

A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség a magyar oktatásügy fellendítését tartja szem előtt * A kárpátaljai magyar felsőoktatás Magyarország EU-s csatlakozásának tükrében * Egyházi Tehetség gondozás Kárpátalján * Adalékok Kárpátalja legújabbkori történetéhez * Az 1956-os forradalom a kortársak visszaemlékezéseiben * A 2003-as Területi Történelem Vetélkedő feladatsoráról * A vulkáni tevékenység tanítása helyi példák segítségével * Regélő váraink * Iskola – gyermek – pedagógus * Reformpedagógia – új szelek a nevelésben * Kiút a kilátástalanságból * A válás a statisztikai adatok tükrében * Nyitott Iskola – Tanuló Társadalom * Pedagógusnapra * A tanítás – hivatásuk, életcéljuk * Kárpátaljai Nyári Kölcsey Pedagógusakadémia – 2003 * A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség nyári táborai – 2003 * A KMPSZ felfüggesztette IKA-alkuratóriumi tagságát * Két évvel ezelőtt valami elkezdődött * Ha a magyar glóbusz összefog

A 2003-as TERÜLETI TÖRTÉNELEM VETÉLKEDŐ FELADATSORÁRÓL

(ÉS EREDMÉNYEINEK RÖVID ÉRTÉKELÉSE)

A 2003. április 12-én, a KMPSZ által Csapon megrendezett történelemvetélkedő kifejezetten az általános és középiskolai tanulók számára készült. Sokan azért nem jöttek el, mert azt gondolták, hogy ez a múlt évben, ugyanott lezajlott TIT szellemi ötusa rendezvénye lesz újra. Ám aki figyelemmel követte a KMPSZ 2002/03-as tanévre összeállított rendezvény-naptárát, az észrevehette, hogy az előbbi február 1-jén került megrendezésre a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnáziumban. A verseny eredeti időpontja március 1-je volt, ám akkor az influenzajárvány miatt sok iskolát bezártak, ezért csúszott a rendezvény. Sajnálatos tény, hogy nagyon kevesen hozták el tanulóikat a megmérettetésre, pedig valószínűleg most fordult elő először, hogy a feladatsorok kifejezetten a jelenleg használatos ukrán állami tanterv és a használatban lévő, magyar nyelvre lefordított tankönyvek anyagai alapján készültek.

Konkrétan a 8-9. osztályosok feladatsoráról lesz szó röviden, amit alább teljes egészében közlünk is. Mivel a második félévben tartják a vetélkedőket, ezért a kérdések az első szemeszter anyagát teljes egészében felölelik, s egy téma erejéig a másodikat is érintik. Ez tehát azt jelenti, hogy az egész évi anyag fele plusz egy téma került göröcső alá.

Az állami tanterv szerint a 8. osztályos tananyag egyetemes történelemből a nagy földrajzi felfedezésekkel kezdődik, a kilencedikes pedig a nagy francia forradalommal. Mivel az egyetemes és ukrán történelem kronologikusan

halad az általános iskolai oktatásban, ezért az ukrán történelmi rész a 8. osztályban a lublini unióval, míg a kilencedikesben a XVIII. század végének eseményeivel nyit. Ez mindenki számára elérhető és kötelező anyag.

Mivel ez a rendezvény kifejezetten a magyar tannyelvű oktatási intézmények iskoláit várta, ezért a történelem feladatsor szerkezete eltérő volt a járási és területi tanügyi osztályok által összeállítottól. A különbség a nemzeti történelmünket taglaló kérdések voltak. A 8. osztályban *A magyar nép története* nevű tárgyunk második évfolyamának anyagából kerültek be kérdések (időrendi határai 1790-1900), míg a kilencedikesben az utolsó évfolyam anyagának első félévét ölelték fel a kérdések (időrendi határai 1900-1990).

Gondot okozott, hogy Kárpátalja magyar tannyelvű általános- és középiskoláiban különböző osztályokban oktatják a nemzeti történelmet. Ezek az eltérések igen nagyok. A KMPSZ keretein belül, a 2001/02-es tanév folyamán végzett felmérés azt mutatja, hogy *A magyar nép történetét* 6-11. évfolyamokon szinte minden lehetséges szórársban tanítják. Tudomásunk szerint hivatalosan még nem bírálták felül a Területi Tanártovábbképző Intézet 1992-es rendeletét/javaslatát, ami szerint a magyar tannyelvű iskolákban *A magyar nép történetét* a 7-8-9. osztályokban kell oktatni. Akkor ennek az volt az indoklása, hogy az általános befejezése után nagyon sok gyerek szakképző intézetben folytatja tanulmányait, s így nincs lehetősége nemzeti történelmének befejezésére.

Jelenleg ehhez hozzáadhatjuk azt is, hogy ha mindenki abban az osztályban tanítja a magyar történelmet, ahol akarja (vagy ahová befér), akkor lehetetlen egy – mindenki számára megfelelő – történelem feladatsor összeál-

Alább a 8-9. osztályosok számára készült feladatok típusáról és a feladatlap szerkezetéről ejtenénk pár szót. Azért nem tárgyaljuk a 10-11-esek témáit, mert azok nem a jelen sorok írója által voltak összeállítva.

lítása. Nem feladatom, hogy eldöntsem, hogyan lehetne a fenti problémát megoldani, de nagyon időszerű lenne már összehangolni nemzeti történelmünk oktatását.

Aktuális kérdésként került fel az is, hogy az általános képzésű iskolák II-III. szintje tanulóinak feladatsora ne egyezzen a tehetséggondozó vagy más típusú intézmények (líceumok, gimnáziumok) diákjainak kérdéseivel. Ennek okát minden szaktanár tudja: más a tantervi követelmény, az óraszám és a „gyerekanyag” is, amivel dolgoznak. Ezt szem előtt tartva, a KMPSZ a KMTF tanáiraival kiegészülve már lehetőleg a következő évben külön feladatsort készít a líceumok és gimnáziumok diákjai számára. Az értékelés az elért százalékban történne, de mindenkinek a saját szintjéhez mérten. Így elkerülhetővé válna a jelenlegi áldatlan állapot.

Mint arról fentebb már esett szó, mindkét osztály első félévének teljes anyaga került rá a feladatlapra. A kérdések típusainak kiválasztását az a cél határozta meg, hogy menél sokoldalúbban próbáljuk felmérni a tanulók képességeit és anyagtudását. Ezt a célkitűzést szolgálta, hogy külön kerültek bele a fogalom, személy, esemény, kronológiai ismereteket kiemelő kérdések. Ezek a legelterjedtebb feladat-típusok, bárhol s bármilyen történelemvetélkedőn fordulnak is meg gyerekeink. Ugyancsak hasonló feladatokat kapnak a felsőfokú intézményekben felvételizők itthon és külföldön is. Utóbbi miatt hasznos gyakorlásoknak, próbáknak foghatók fel ezek a versenyek, s nem árt már általánosban elkezdni őket. Ezekhez kapcsolódnak a „ki mondtá? mikor?” ill. „ki volt?” jellegű kérdések. A biztos tudás próbája az egy- (ka-

kukkojtás) vagy több választási lehetőséget felajánló feladat, amely mindkét osztálynál megtalálható. Leginkább a széles történelemlátást tesztelik a „szerző és műve” párosítását igénylő fordulók. Mindkét osztály feladatlapjának utolsó előtti része az előző évben tanult nemzeti történelem teljes évi anyagából kiemelt legáltalánosabb, legfontosabb tíz témájára/személyére kérdez rá. A 8. osztálynál tehát a kezdetektől 1790-ig, míg a kilencediknél az 1790-1900 közötti időszakból lettek megfogalmazva a kérdések. Utolsó fordulóba mindenhol az esszé került, ami a tanulóktól egy adott téma tömör és logikus kifejtését igényelte, s ezért lehetett a legtöbb pontot szerezni.

Néhány mondatban szólni kell az elért eredményekről is. A gyakorló szaktanár számára nem a résztvevők száma és a helyezés a legfontosabb, hanem a gyerek(ek) teljesítménye. A feladatlapokkal – helyes megoldás esetén – maximálisan 100 (száz) pontot lehetett elérni. Ennek a magas ponthatárnak legfontosabb oka a könnyebb százalék-kimutatási lehetőség volt. Így a pontozással egy időben, azonnal látjuk a tanulók elért teljesítményét is. A 8. osztályban a legmagasabb eredményt kivívott diák 85 (nyolcvanöt) százalékot ért el, ami már szépnek mondható, míg a kilencedikben a legtöbb csak 64 (hatvannégy) lett. Itt kell szólni arról is, hogy nagyon sok tanuló nem tudott mit kezdeni az esszékérdéssel, s mellőzve minden történelmi tény (személy, dátum, hely, esemény), csak általánosságokat írt. Gondot okozott még a történelmi személyiségek beazonosítása is.

A versenyző gyerekek a helyezés, ám a pedagógiailag helyes szemléletű tanárnak a teljesítmény a fontos. Reméljük, a következő évben több szaktanár gondolja majd ezt velünk, szervezőkkel együtt,

s hozza el legjobb tanulóit az egészséges megmérettetésre. A gyerek tapasztalatot, sikerélményt és gyakorlatot nyerhet. S mi, tanárok, úgyszintén.

A feladatok nem megoldhatatlanok. Mindnyájuk meggyőzésére álljanak itt az évi vetélkedő 8-9. osztályos feladatlapjai.

Írásbeli feladatsor a 8. osztály számára–2003

Az írásbeli feladat megoldásához 180 perc áll rendelkezésedre. Helyes megoldás esetén összesen 100 (száz) pontot lehet összegyűjteni. Először olvasd el a feladatokban megfogalmazott kérdéseket, majd alaposan gondold át válaszaid, s azután írd le. Nem egyértelmű áthúzás, javítás, stb. esetében arra a feladat-részre nem kapsz pontot. Az esszénél törekedj a fogalmazás tömörségére, az írás olvashatóságára. A feladatlapokra golyós- vagy töltőtollal írd.

1. Előzményei (E) vagy következményei (K) voltak az alábbi események a nagy földrajzi felfedezéseknek? A megfelelő betűjelek (E vagy K) beírásával válaszolj! (5 pont)

.....óriási mennyiségű arany és ezüst áramlott be Európába

.....az Atlanti-óceán a világkereskedelem legfőbb útvonala

.....lecsökken az Európába irányuló fűszer-, arany- és luxusáruk mennyisége

.....a török elzárja Európa kelet felé vivő hagyományos kereskedelmi útjait

.....nagyértékű társadalmi és gazdasági átrendeződés indul meg

2. Ki kicsoda? Számokkal válaszolj! (5 pont)

- Magellán...
- Vasco de Gama...
- Marco Polo...
- Amerigo Vepuci...
- Kolumbusz Kristóf...
- Afrika megkerülője

Kínát is bejárt velencei kalmár
Amerika felfedezője
a föld első körülhajózója
az Újvilág ismertetője

3. Mit jelentett az „akié a föld, azé a vallás” elv? Karikázd be a helyes válasz betűjelét! (3 pont)

- aki új földrészt fedezett fel, új vallást alapíthatott
- aki földet művel, szabadon követhet bármely keresztény vallást
- az adott földbirtokos vallását kellett követni a jobbágyainak is
- egy adott országban mindenkinél a többségi felekezethez kell átkeresztelkednie

4. Röviden határozd meg, mit jelentenek az alábbi kifejezések! Maximum egy mondatban! (14 pont)

- manufaktúra
- hugenotta
- vasbordájúak
- ipari forradalom
- gyarmat
- kozák
- hetman
- szloboda
- lajstromozott kozák
- „kabineti” abszolútizmus
- magyar „jakobinusok”
- reformországgyűlések
- önkéntes örökváltság
- országgyűlési ifjak

5. Melyik országban uralkodtak az alábbi uralkodók? Írd melléjük az ország nevét! (8 pont)

- III. Iván
- Szapolyai János
- I. Péter
- Mária Terézia
- Hunyadi Mátyás
- XIII. Lajos
- Stuart Mária
- Tudor Erzsébet

6. Milyen magyar történelmi események kapcsolódnak az alábbi dátumokhoz? Írd utánuk! (5 pont)

- 1795
- 1805
- 1823
- 1825-27
- 1844

7. Ki mondta, mikor, mivel kapcsolatban? (8 pont)

- Párizs megér egy misét
- Az állam én vagyok
- Nekem itt szavam nincs.
- Nem vagyok tagja a követek házának.
- Ipar nélkül az ország félkarú óriás

8. Milyen egyetemes történelmi események kapcsolódnak az alábbi dátumokhoz? Írd utánuk! (5 pont)

- 1492
- 1517
- 1588
- 1618-48
- 1640

9. Kik voltak az alábbi személyek? Mit tudsz róluk? (10 pont)

- Luther Márton
- Oliver Cromwel
- Richelieu
- Alba hercege
- IV. Iván
- Petro Szahajdacsnij
- Bohdan Hmelnickij
- Martinovics Ignác
- Wessellényi Miklós
- Széchenyi István

10. Mikor történtek az alábbi események? Írd utánuk a dátumot! (6 pont)

- Széchenyi felajánlása a MTA megalapításához
- A magyar nyelv hivatalossá válik Magyarországon
- Az ausburgi vallási béke aláírása
- Utrechtben kikiáltják a Holland Köztársaságot
- Bohdan Hmelnickij aláírja a „márciusi cikkelyeket” az ukrán földek Oroszországhoz való csatlakozásról
- A regisztrált (lajstromozott) kozákság létrehozása

11. Milyen ukrán történelmi események kapcsolódnak az alábbi dátumokhoz?

- Írd utánuk! (5 pont)
- 1569
- 1596
- 1630
- 1648
- 1667

12. Párosítsd a szerzőket műveikkel! Számokkal válaszolj! (6 pont)

Széchenyi István
Cervantes
Morus Tamás
Shakespeare
Kazinczy Ferenc
Kölcsey Ferenc
Fogságom naplója
Himnusz
Don Quijote
Hitel, Stádium
Hamlet, Rómeó és Júlia
Utópia

13. Az alábbi kérdések A magyar nép története 7. osztályos anyagához kapcsolódnak. Válaszaid írd a kérdések után! (10 pont)

Mikor volt a honfoglalás?
Ki volt Magyarország első királya?
Mikor volt a mohácsi csata?

Kit neveznek második honalapítónak?

Ki fordította le először magyar nyelvre a Bibliát?

Mettől meddig tartott a Rákóczi-szabadságharc?

Melyik királyunkat tartották „igazságosnak”?

Ki vezette az 1514-es parasztháborút?

Melyik királyunk adta ki az aranybullát?

Mikor szakadt Magyarország három részre?

14. ESSZÉKÉRDÉS. Az alábbi témát fejtsd ki bővebben, írásban, maximum egy oldalban. (10 pont)

Mit tudsz Kossuth Lajosról és koráról?

Írásbeli feladatsor a 9. osztály számára – 2003

1. Határozd meg röviden a következő fogalmakat! Maximum egy mondatban (12 pont)

Code Napoleon
Szent Szövetség
chartizmus
a „világ műhelye”
Ku Klux Klán
gubernyija
katonai telepések

opriskok
Millennium
Lex Apponyi
vörösteror
málenkij robot

2. Milyen egyetemes történelmi események kapcsolódnak az alábbi dátumokhoz? (6 pont)

1789
1813
1825
1853-56
1861-65
1870

3. Kit neveztek, ki volt (6 pont)

Madam Deficit
a felvilágosodás „igazi atyja”
a polgárkirály
a vaskancellár
a vörös grófnő
az ukrán Petőfi

4. Ki monda, mikor? (8 pont)

Németország vassal és vérrel lesz egyesítve
Tetemre hívom itt a Duna partján a magyar fővárost
A magyar hazát ma első-sorban nem a kard, hanem a kultúra tarthatja meg és teheti ismét nagygyá.
Ukrán nyelv nem volt, nincs és nem is lesz

5. Milyen ukrán történelmi események kapcsolódnak az alábbi dátumokhoz? (6 pont)

1812
1834
1846-47
1848. június
1855
1861

6. Melyik évben történtek az alábbi események? (6 pont)

az őszirózsás forradalom Magyarországon
a pengő bevezetése Magyarországon
Bonaparte Napóleont császárrá koronázzák
az egységes Olasz Királyság létrejötte
az emsi rendelet kiadása az Orosz Birodalomban
a Hromada mozgalom új-jáéléde

7. Kik voltak az alábbi személyek? (6 pont)

Bartók Béla
Szent-Györgyi Albert
Isaac Newton
Victor Hugo
Mikola Kosztomárov
Pantelemon Kulis

8. Milyen magyar történelmi események kapcsolódnak az alábbi dátumokhoz? (6 pont)

1920. június 4.
1921-31
1938. november 2.
1941. június 27.
1946. február 1.
1943. januárja

9. Kakukktojás! Ki nem illik a sorba és miért?(3+6 pont)

Linder Béla – Károlyi Mihály – Szamuely Tibor – Kun Béla
Kosztomarov – Sevcsenko – Muravjov – Kulis
Robespierre – Danton – Marat – Blanqui
Indoklás

10. Melyik ország uralkodója volt?(6 pont)

Viktória királynő
II. Viktor Emanuel
Ferenc József
II. Sándor
II. Lipót
II. Miklós

11. Ki kicsoda? Számokkal válaszolj! (6 pont)

Giuseppe Garibaldi...
Tarasz Sevcsenko...
Teleki Pál...
Volodimir Antonovics...
Nelson Admirális...
Illyés Gyula...
a tralfagari győző
a „hlopománok” vezető ideológusa
a Kobzos szerzője
a Pusztulás c. munka szerzője
a „vörös ezrek” vezetője az ún. „vörös térkép” összeállítója

12. Mit jelentett az „Amerika az amerikaiaké” elv? A helyes választ karikázd be (3 pont)

Európából több bevándorló nem telepedhet le Amerikában, de vissza sem

az európai államok nem terjeszthetik ki befolyásukat az amerikai kontinensen, de az USA sem avatkozik be az európai ügyekbe

az amerikai kontinensen csak amerikai állampolgárok alapíthatnak vállalatot, az európaiak csak résztulajdonosok lehetnek

minden hatalmat vissza kell adni az amerikai őslakosoknak, vagyis az indiánoknak, az európaiak csak ezután következhetnek

13. Az alábbi kérdések A magyar nép története 8. osztályos anyagához kapcsolódnak. Válaszaid írd a kérdések után! (10 pont)

Kit tartottak a legnagyobb magyarnak?

Mikor volt a Kiegyezés?
Ki volt Magyarország első miniszterelnöke?

Mikor ünnepelték a honfoglalás 1000. évfordulóját?

Írj ide az 1848-49-es szabadságharc egyik jelentős hadvezérének nevét!

Ki volt a XIX. század második felének legnagyobb magyar festője, aki a Rózsehordó nőt is festette?

Melyik városban végezték ki az 1848-49-es magyar szabadságharc 13 honvédtábornokát?

Melyik évben vált hivatalos nyelvvé a magyar Magyarországon?

Kit tartottak a haza bölcsének?

Ki írta a magyar Himnuszot?

14. ESSZÉKÉRDÉS. Az alábbi témát fejtsd ki bővebben, írásban, maximum egy oldalban. (10 pont)

MAGYARORSZÁG A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚBAN. A II. MAGYAR HADSEREG DONI KATASZTRÓFÁJA

Szamborovszkyné Nagy Ibolya,
a KMTF tanára

Keresztrejtvény

1	2	3	4	5	6		7	8	9	10	11	12	13	
14							15							
16							17						18	
19			20				21					22		
23		24					25					26		
27				28						29				
30			31				32		33			34		
		35					36		37			38		
39	40			41			42		43				44	
45			46				47		48			49		
50							51					52		
53							54					55		56
57			58								59		60	
61		62									63			64

Az ábra vízszintes 1. és függőleges 14. számú soraiban Sütő Kálmán Kisebbségi életrsors című verséből idézünk.

VÍZSZINTES: 1. az idézet első része (Zárt betűk: N,L,M,A). 14. Kelle-mesebbé tesz. 15. Összevont hasonlat. 16. Veterán középtávfutó (János) 17. Hamis okirat. 18. Dátumrag. 19. Kis csermely. 20. Ijedtség. 22. Indián-

regényeiről ismert német író (Karl). 23. ...san; röghegység Közép-Ázsiában. 25. Vág,szel. 26. Gyűjtőér. 27. Tápláló ital. 28. Az utcára tesz. 29. Férfinév. 30. Egyszerű gép. 31. Perzsa uralkodói cím volt. 32. A Bee Gees testvér-tagjai. 34. Osztrák folyó. 35. Zúzat. 37. Észt kikötőváros. 39. ...hal; békaporonty. 41. Kerek szám. 43. Brazil világbajnok labdarúgó. 44. Nemzetközi, rövid. 45. Félretett kártyalapok. 47. Dél-amerikai

teherhordó állatok. 49. Talál. 50. Királyi ülőhely. 51. Rakat. 52. ... Stocking Society; 18. sz. angol szalontársaság. 53. A madarak királya 54. Puliszka. 56. A mangán vegyjele. 57. Szibériai folyam. 58. Tetejére savval író. 59. Brit herceg a Lear királyban. 61. Fejjel helyesel. 63. Bizonytalanul állni.

FÜGGŐLEGES: 2. Kaukázusi népcsoport tagjai. 3. Gázlómadár. 4. Belga város. 5. A vanádium, jód és nikkel vegyjele. 6. Az asztácium vegyjele. 7. Roskadozó, elavult. 8. Fiatal főkabunda, eredeti helyesírással 9. Gyűlölettel szidalmaz. 10. A gallium és túlium vegyjele. 11. Német tehergépkocsi-márka 12. Állóvíz. 13. Francia kastélyok, hírhedt egyezmény színhelye. **14. Az idézet második része (Zárt betűk: P,S,K).** 17. Magyar politikus (János). 21. Amely tárgyhoz. 22. Hírközlési eszközök. 24. Indulatszó. 26. Páratlan vonó! 28. Északi női név. 29. Állati eledel. 31. Sötétetni kezd! 33. Szívélyes. 35. Nem engedélyezett. 36. Német zeneszerző (1681-1764) 38. Római 6-os. 40. Magyar határhelység Kaszonynál. 42. Gögös. 44. A számítógép „atyja” (János). 46. Cin. 48. Munka (szleng). 49. Azonos római számok 51. Sri Lankán élő népcsoport. 52. Egyik kezed. 54. Kukoricadara. 55. Magyar származású vasöntődés (Ábrahám,1815-67). 58. Rag, -ről párja. 60. A bór és germánium vegyjele. 62. A bárium vegyjele. 63. Kiütés része!

Fedák Anita

KÖZOKTATÁS

A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség lapja

Főszerkesztő: Kovácsné Marton Erzsébet

A szerkesztőbizottság: Benedek Imre, Gönczy Sándor, Gulácsy Géza, Riskó Márta, Simon Bálint

Tördelőszerkesztő: Fábrián Zoltán

Kiadja a KMPSZ megbízásából a PoliPrint Kft. 88000, Ungvár, Turgenyev u. 2

Felelős kiadó: Orosz Ildikó

Fotók, illusztrációk: Kárpátinfo sajtószolgálata

Lapengedély száma: 3T N 5, **Példányszám:** 3000

Levelezési cím: 90200 Beregszász, Perényi u. 19. tel.: (8-2-41)-2-46-32

Megjelenik az ILLYÉS KÖZALAPÍTVÁNY TÁMOGATÁSÁVAL

A KMPSZ terjesztésében ingyen jut el a pedagógusokhoz

A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban megjelenő szerzői véleményekkel. A publikációkban közölt tényekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A beérkező kéziratok közzétételének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, visszaküldésüket nem vállaljuk.